

Nr 185.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om främjande av vetenskaplig forskning och allmän folkupplysning genom upptagning av kulturhistoriska filmer.

(2:a avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Axel Andersson* och *Söderquist* (I: 246) och den andra inom andra kammaren av herr *Nihlfors m. fl.* (II: 261), har yrkats att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning angående lämpligaste sättet att på statlig väg främja vetenskaplig forskning och allmän folkupplysning genom upptagning av kulturhistoriska filmer.

Till stöd för detta yrkande har anförts i huvudsak följande.

Nordiska museet har sedan 1920-talet upptagit filmer över försvinnande kulturföreteelser. Tidigare har även andra intressenter föranställt om dylika filmupptagningar, men numera torde det främst vara kommuner, landsting eller hembygdsföreningar som genom filmupptagningar söker bevara lokala kulturhistoriska förhållanden. De filmer av kulturhistorisk karaktär, som nordiska museet tidigare upptagit, har dels arkiverats för framtida forskning, dels kopierats i olika pedagogiska upplagor, som visats i folkbildningssyfte. Ett antal av dessa filmer har även kunnat säljas i kopior till utlandet, särskilt till USA.

Upptagning av kulturhistorisk film åtnjuter numera icke något direkt statligt stöd. Att sådan film dock kunnat upptagas beror på att enskilda personer och företag kunnat intresseras för att ge finansiellt bistånd. Samtidigt har detta mången gång betytt, att filminspelningen måst läggas så, att bidragsgivaren — om denne varit ett affärs- eller industriföretag — erhållit viss reklam.

För något över tio år sedan hade Kungl. Maj:t ett reservationsanslag till sitt förfogande »till befrämjande av vissa med biografväsendet stående ändamål». Efter särskilda ansökningar utdelades medel till bland annat nordiska museets nämnd för understödande av museets upptagningar av kulturhistoriska filmer och för fortsatt utvidgande av dess filmarkiv. Numera utdelas icke sådant understöd, utan nämnden har att inom ramen för sin budget avsätta medel till sådan verksamhet, något som emellertid på senare år endast kunnat ske i ringa mån. Följden har därför blivit att kulturhistoriska filmer blott i ytterst begränsad utsträckning kunnat upptagas, trots att museet disponerar utbildad personal härför och även i regel förfogar över egen apparatur för såväl stum- som ljudfilmsupptagning.

På senare tid har statliga kommittéer utrett och riksdagen beslutat om stöd till svensk filmproduktion genom att producenter av svensk långfilm berättigas till bidrag, utgående med viss procent av statens andel i nöjes-

skatten för biografföreställning, vid vilken sådan film visas. I statsutskottets utlåtande nr 162 år 1952, i anledning av motionsledes väckt förslag om att även kortfilm borde få liknande statligt stöd, framhålles som i och för sig önskvärt att en ur konstnärliga och kulturella synpunkter högklassig svensk kortfilmsproduktion i möjligaste mån befrämjades av det allmänna. Samtidigt erinrade utskottet om att 1941 års filmutredning framlagt förslag i detta syfte (SOU 1942: 36).

När den kommersiella filmen rönt sådan välvillig uppmärksamhet från statsmakternas sida, synes det vara särskilt befogat att även kulturhistorisk film, avsedd för vetenskaplig forskning och för att visas i folkbildningssyfte, erhåller erforderligt stöd.

Här berörda spörsmål torde vara i behov av att utredas bland annat med hänsyn till frågan på vad sätt kulturhistoriska filmupptagningar lämpligast skall organiseras. Ur statsfinansiell synpunkt torde det ligga närmast till hands att inom någon vetenskaplig institution, statlig eller statsunderstödd, bygga upp en filmavdelning, vilken skulle få till uppgift att stå till förfogande för upptagning av här omnämnda filmer för såväl statens som landstingens och kommunernas räkning till självkostnadspris. Det kan ifrågasättas om ej medel för en sådan verksamhet skulle kunna anskaffas genom att viss mindre del av nöjesskattemedel eller lotterimedel togs i anspråk.

Utskottet är ense med motionärerna om den kulturhistoriska filmens betydelse för såväl vetenskaplig forskning som folkbildning. Utskottet finner det därför befogat att statligt stöd i någon form lämnas för tillgodo-seende av det i de förevarande motionerna angivna syftet. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att taga ifrågavarande spörsmål under närmare omprövning. Utskottet vill emellertid för sin del ifrågasätta om icke anslag ur lotterimedelsfonden kan ställas till förfogande för berörda ändamål. Härjämte torde böra undersökas huruvida och i vilken utsträckning understöd för omförmälda verksamhet kan påräknas från filmindustriens sida.

På grund av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 246 och II: 261, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet sålunda anført.

Stockholm den 24 november 1953.

På statsutskottets vägnar:

KARL WARD.

Närvarande: se under utlåtandet nr 182.